

KR 24/02 Menighetsrådsvalget

Råd, nemnder m.v.	Møtested	Møtedato
Kirkerådet	Oslo	10.-11.06.2002
Kirkerådet	Oslo	06.-07.09.2002

Saksbehandler:

Per Tanggaard

Saksdokumenter:

Saksorientering med vedlegg:

1. Kirkerådets oppsummering av menighetsrådsvalget 2001
2. NSDs evaluering av prøveordningen (er foreløpig ikke ferdig)
3. Menighetsrådsvalget 2001 – en kort orientering. Orientering til KM 2001 (KM 5.11/01)
4. Menighetsrådsvalget 2001 – Tiltaksplan, Utarbeidet mars 2000
5. Resultatet av spørreundersøkelsen vedr. informasjonstiltak

Sak-nr. KR 24/02: Menighetsrådsvalget 2001

Sammendrag:

Saksdokumentet inneholder en rapport om forberedelsen, gjennomføringen og resultatet av menighetsrådsvalget 2001. Utfyllende rapporter foreligger som vedlegg.

De ulike tiltak som ble foreslått i tiltaksplan for menighetsrådsvalget gjennomgås. Tiltakene presenteres kort. Det gjelder bl.a. regler for valg av menighetsråd, erfaringsundersøkelsen med å sitte i menighetsråd, prøveordningen med å avholde valget samtidig med stortingsvalget, kurs- og veiledningsmateriell, informasjonstiltak, valgkort m.m.

Deretter gis en oversikt over resultatet av valget. Antall stemmer økte med 22%, mens valgdeltakelsen økte fra 3,0% til 3,6%. Økningen skyldes i hovedsak valgoppslutningen i de 102 prøvemenighetene, der valgoppslutningen var ca 9%. Valgprosessen gikk greit de aller fleste steder, men i en del menigheter var det vanskelig å finne tilstrekkelig kandidater som var villige til å stille til valg, Ungdomsrepresentasjonen ligger på 6,2% mot Kirkemøtets målsetting på 20%. Få menigheter (18) tar i bruk forholdstallsvalg. 11% av alle stemmene er forhåndsstemmegiving.

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) er engasjert av departementet til å forestå en evalueringen av prøveordningen. Evalueringen vil foreligge noe senere. Det tas sikte på at denne legges frem for Kirkerådet til orientering på septembermøtet.

En oversikt gis også om resultatet av spørreskjema til alle menighetene om informasjonstiltakene. Oversikten gir et bilde av hvor mange som benyttet ulike brosjyrer, valgplakater og annet valgmateriell.

På bakgrunn av oppsummeringene og resultatet av valget foreslås det noen områder som det bør arbeides med i forbindelse med forberedelse og gjennomføringen av valget 2005. Her fokuseres

- Igangsettingstidspunktet som bør være noe tidligere,
- Valget bør organiseres som et prosjekt som koordinerer valgprosessen
- Økonomien må sikres
- Valgreglene bør gjennomgås, der en bl.a. peker på behovet for å videreføre prøveordningen og andre utprøvinger, videre bruk av valgkort
- Ulike tiltaksområder nevnes
- Behovet for ny erfaringsundersøkelse
- Behov for inspirasjons- og veiledningskurs

Det legges opp til at Kirkerådet har en drøfting av erfaringene fra menighetsrådsvalget 2001 og gir innspill til aktuelle tiltak, økonomi og organisering av menighetsrådsvalget 2005.

Forslag til vedtak:

Kirkerådet vil anbefale Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

1. Kirkemøtet tar orienteringen og rapportene om menighetsrådsvalget 2001 til orientering. Kirkemøtet registrerer at valgoppslutningen har økt fra 3,0 % ved valget i 1997 til 3,6% ved dette valget. Kirkemøtet mener det er viktig å legge forholdene til rette for å øke valgdeltakelsen. Menighetsrådet er tillagt viktige oppgaver i vår kirke. Alle kirkens medlemmer har et ansvar for sin menighet og til å være med å få valgt

gode, funksjonsdyktige og representative råd. Kirkemøtet registrerer videre at det svært mange steder er lagt ned et betydelig arbeid både mht. nominasjonsarbeidet, informasjon til velgerne og at valgoppslutningen disse stedene synes å ha økt. Kirkemøtet noterer seg likevel at valgoppslutningen i de menigheter som ikke deltok i prøveordningen har gått noe tilbake, men finner ikke i materialet entydige årsaker til hva som kan ha bidratt til dette.

2. Kirkemøtet merker seg videre av valgoppslutningen i prøvemenighetene som avholdt valget samtidig med stortingsvalget, mange steder var gledelig høy. Gjennomsnittlig valgoppslutning i disse menighetene lå på ca 8,5%, og flere bispedømmer hadde over 10% oppslutning, bl.a. Hamar med 15% og Møre med 13% og at valgoppslutningen i enkelte menigheter lå over 50%. Dette viser at mange medlemmer som tidligere ikke benyttet stemmeretten, stemte på grunn av økt tilgjengelighet ved valget. Dette vurderes som positivt.

Kirkemøtet mener det er grunnlag for å foreta liknende utprøvinger og kanskje også andre utprøvinger ved neste valg, og vil be Kirkerådet utrede aktuelle ordninger for dette. Kirkemøtet går inn for at de menigheter som ønsker å avvikle menighetsrådvalg samtidig med stortingsvalget i 2005, bør få anledning til det. Slike utprøvinger bør sees i sammenheng med det pågående utredningsarbeidet med kirke/stat-spørsmålet.

3. Det er gledelig at det ble bevilget midler til gjennomføringen av valget og at dette er nødvendig. Kirkemøtet mener likevel det er riktig å påpeke at valgprosessen og valgoppslutningen sannsynligvis hadde kunne vært bedre planlagt dersom bevilgningen fra departementet, til forberedelsen og gjennomføringen av valget hadde kommet langt tidligere. Uten en stor innsats sentralt og regionalt hadde oppmerksomheten om valget vært mindre og valgresultatet sannsynligvis være dårligere. Kirkemøtet mener en derfor ikke har fått prøvet ut godt nok effekten av prøveordningen eller bruk av valgkort i forhold til andre tiltak. Samtidig er det grunn til å understreke at effekten av de ulike tiltakene og informasjonen til velgerne ikke kan bedømmes ut fra det ene valget, men må vurderes på lengre sikt.

4. Kirkemøtet mener opplegget, tiltakene og organiseringen av menighetsrådsvalget 2005 bør planlegges og vedtas på et tidligere tidspunkt enn ved valget 2001. Hovedlinjene bør foreligge til Kirkemøtet 2003 og budsjetttrammene bør foreligge senest i forbindelse med statsbudsjettet 2004. Det bør opprettes et prosjektsekretariat under Kirkerådet for planlegging og gjennomføring av sentrale valgtiltak, i et samarbeid med bispedømmene og Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon. Erfaringene med menighetsrådsvalget 2001 tilsier at det bør avsettes tilstrekkelig statlige midler til finansiering av både sentrale, regionale og lokale valgtiltak, slik at en sikrer en forsvarlig informasjon om og

gjennomføring av valget. Dette bør også inkludere valgkort til alle stemmeberettigede.

Saksorientering:

Innledning

Dette er en kortfattet rapport om gjennomføringen og resultatet av menighetsrådsvalget 2001. Som vedlegg foreligger mer utfyllende rapporter om de enkelte områdene.

Menighetsrådsvalget skal behandles på Kirkemøtet i 2002. Følgende rapporter danner

bakgrunn for denne saksorienteringen og oppsummeringen:

- En samlet rapport og oppsummering av valget, foretatt av Kirkerådet, Vedlegg 1
- Evaluering av prøveordningen med menighetsrådsvalg samtidig med stortingsvalget, foretatt av Norsk Samfunnsvitenskaplige Datatjeneste (NSD), Vedlegg 2
- Menighetsrådsvalget 2001 – En kort orientering. Orientering til Kirkemøtet 2001 (KM 5.11/01), Vedlegg 3
- Tiltaksplanen, utarbeidet av KR i samarbeid med Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon, Vedlegg 4
- En spørreundersøkelse blant menighetene rundt informasjonstiltakene ved valget, foretatt av Kirkerådets informasjonsavdeling, Vedlegg 5.

A. Planer og gjennomføring av valget 2001

Etter initiativ både fra Kirkedepartementet (KUF) og Kirkerådet ble det i 1999 nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra sekretariatene i Kirkerådet og Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon (KA). Arbeidsgruppen utarbeidet en *tiltaksplan for menighetsrådsvalget*, som ble sendt til KUF våren 2000. Planen omfattet følgende tiltak:

- En trivsels- og motivasjonsundersøkelse blant menighetsrådsmedlemmer
- Informasjonstiltak rettet både mot nominasjonsprosess og valgprosess (vervebrosjyre, informasjonsbrosjyre, annonser, plakater)
- Valgkort til alle stemmeberettigede
- Prosjektmedarbeider, valginformasjon på internett,
- Andre tiltak for å øke valgdeltakelsen (bl.a. valg samtidig med

stortingsvalget)

- Kursvirksomhet og produksjon av håndbøker for menighetsråd og fellestråd.

Tiltaksplanen ble også lagt frem for Kirkerådet og for Kirkemøtet 2000, og det er denne planen, med enkelte presiseringer, som har ligget til grunn for planlegging og gjennomføring av de sentrale tiltakene i forbindelse med valget.

På Kirkemøtet 2000 ble *reglene for menighetsrådsvalget* gjennomgått. På bakgrunn av valget i 1997 ble det foretatt noen mindre endringer. Viktige endringer var foretatt i 1996 da Kirkemøtet fikk myndighet til å gi nærmere regler om gjennomføringen av valget, jf. kl § 6, bl.a. menighetsrådets ansvar for nominasjonsarbeidet, at rådet kan bestemme å avholde valg også i valgukene, at en person kan gis stemmerett i et annet sokn enn der vedkommende er bosatt, kravet om at kandidatlistene skal være satt opp i prioritert rekkefølge, bør ha minst 40% representasjon av begge kjønn og minst 20% representasjon av ungdom under 30 år.

Prøveordning – menighetsrådsvalget samtidig med stortingsvalget

Kirkemøtet 2000 vedtok å åpne for en begrenset *prøveordning med menighetsrådsvalg samtidig med stortingsvalget* 9.-10. september 2001, KM 10/00. Inntil ti sokn fra hvert bispedømme skulle ha anledning til å være med i prøveordningen. Det var en forutsetning at midler fra regjeringen ble stilt til disposisjon for Kirkerådet/bispedømmerådene. Midlene skulle brukes til å øke valgdeltakelsen gjennom informasjonsarbeid, produksjon av valgkort og til å sette fokus på hele nominasjonsarbeidet. En annen forutsetning var midler til evaluering av prøveordningen. Kirkerådet ble gitt fullmakt til å utarbeide nærmere retningslinjer. Retningslinjene ble utarbeidet i desember og tok for seg blant annet kriterier for hvordan prøvemenighetene skulle utvelges, retningslinjer for valgsted(er), evaluering, økonomi og frister for kunngjøring. I mars var de 102 prøvemenighetene valgt ut.

Det er første gang KUF har bevilget midler til gjennomføring av et menighetsrådsvalg. Midlene ble bevilget i to omganger fra Opplysningsvesenets fond. I januar 2001 ble det bevilget 2,5 millioner kroner til sentrale informasjonstiltak. Dette er midler som Kirkerådet har disponert. Kirkerådet har samarbeidet med KA om noen av informasjonstiltakene og KA har fått dekket utgiftene til de tiltakene de har hatt ansvaret for.

Fra november 2000 var det jevnlig kontakt og forhandlinger mellom Kirkerådet og KUF om midler til prøvemenighetene og til lokale tiltak i menighetene. Først i månedskiftet mai/juni 2001 kom bevilgningen som var i underkant av 6 millioner kroner. Midlene er gått med til å dekke ekstraavgifter

for 101 prøvemenigheter, 40 kontrollmenigheter fordelt på fem bispedømmer og til å dekke produksjon og utsendelse av valgkort for 30 menigheter. Av de 30 menighetene som fikk dekket utgifter til bruk av valgkort, var det ti prøvemenigheter, ti kontrollmenigheter og ti menigheter som ikke fikk tilført andre midler. Etter forslag fra bispedømmene valgte Kirkerådet ut disse menighetene.

Kirkerådet uttalte at det var "tilfreds med at departementet stiller midler til rådighet for gjennomføring av ulike stimulerings tiltak i tilknytning til menighetsrådsvalget", men "beklager imidlertid sterkt at det fra departementets side er lagt sterke føringer for bruken av midlene" og at evalueringen av prøveordningen derfor ikke kan tillegges vekt (KR/AU 01/01) . Også Protokollkomiteen hadde merknader til gjennomføringen av menighetsrådsvalget i forhold til Kirkemøtets vedtak i sak KM 10/00 og imøteser at en tilbakemelding blir lagt frem for Kirkemøtet 2002, (KM 1/01).

De lokale midlene ble fordelt til bispedømmene som har stått for forvaltningen i forhold til fellesrådene. Fellesrådene sendte regnskapsrapport for den enkelte menighet til sitt bispedømme. Kirkerådet sendte samlet regnskap for alle bispedømmene til KUF.

Fra flere menigheter og bispedømmekontor er det kommet signaler om at midlene fra KUF kom veldig sent. Flere av menighetene var kommet langt i planleggingen, og deres opplegg rundt nominasjonsprosessen var allerede gjennomført flere steder. Både bispedømmene og de enkelte menigheter har vist stor fleksibilitet for å få anvendt midlene best mulig.

Bispedømmekontorene og Kirkerådet har brukt mye tid på å administrere prøveordningen blant annet ved utvelgelse av prøvemenighetene og menighetene med valgkort, kursrunde, ekstra oppfølging av prøvemenighetene med for eksempel valglokaler, og til innberetningsarbeid. Det var i utgangspunktet ikke satt av noe midler til administrativt arbeid i bevilgningen fra KUF. I etterkant fikk imidlertid både bispedømmerådene og Kirkerådet anledning til å benytte noe av gjenstående midler til å dekke administrative utgifter. Dersom prøveordningen videreføres ved senere valg, må en ta høyde for det administrative merarbeid dette gir bispedømmene og Kirkerådet.

Kurs- og veiledningsmaterieil

I januar 2001 ble det holdt et *riksdekkende kurs for kursledere* fra bispedømmeråd, KA og Kirkerådet. I februar/mars 2001 ledet disse kurslederne *prostimise kurs* for menighetsråd og kirkelige fellesråd. Kursene var et samarbeid mellom Kirkerådet, KA og bispedømmene. Det ble holdt rundt 60 kurs for 3000-4000 deltakere for å forberede og motivere de lokale

kirkelederne foran årets menighetsrådsvalg. Her ble gitt informasjon og veiledning og satt av tid til erfaringsutveksling og til å presentere kreative ideer, samarbeidsløsninger osv. Betydningen av å presentere, synliggjøre menigheten og menighetsrådets arbeid i lokalsamfunnet ble understreket, for derigjennom å styrke de døptes tilhørighet til sin kirke. I forbindelse med kursene hadde Kirkerådet utarbeidet heftet "**Alt om valget 2001**". Heftet inneholder valgreglene med merknader. I tillegg ga heftet tips, veiledning og råd til informasjonsarbeid. KA utarbeidet også et hefte, "**Kirken trenger gode råd**", i forbindelse med kursrunden. Dette var et ressurshefte til bruk i det lokale nominasjonsarbeidet foran menighetsrådsvalget.

Følgende temaer eller områder ble utpekt som viktige områder å arbeide med:

- Hvordan øke valgdeltakelsen?
- Hvordan skape interesse for nominasjonsarbeidet og få god bredde i kandidatlistene?
- Hvordan legge til rette for flere lister (forholdstallvalg)?
- Hvordan få flere unge til å stille til valg?
- Hvordan øke gjenvalgsprosenten?
- Ta i bruk flere valgdager
- Økt oppmerksomhet om forhåndsstemmegivning
- Best mulig presentasjon av kandidatene

I tillegg ble prøveordningen og bruk av valgkort og andre tiltak viktige felter i de menigheter som fikk prøve ut disse ordningene.

Mange av konsulentene i Kirkerådet og på bispedømmekontorene var engasjert i valget. I Kirkerådet ble det dessuten tilsatt en informasjonskonsulent i 80% stilling i 10 måneder med ansvar for materiellproduksjon, informasjon, service og veiledning overfor menigheter, utarbeidelse av valgmanntall, opplegg for prøveordning, valgkort m.v. Det var mye kontakt med menigheter pr. telefon, e-post og brev/faks.

Erfaringsundersøkelsen

KA gjennomførte en trivsel- og motivasjonsundersøkelse høsten 2001 blant menighetsrådsmedlemmer i ti menighetsråd i hvert bispedømme. Det kom inn nesten 400 svar, som tilsvarte vel 50% svarprosent.

Undersøkelsen viser bl.a. at:

- 60% trives godt eller meget godt med arbeidet i rådet, bare 10% trives dårlig eller svært dårlig
- 45% stilte til valg fordi de ønsket å ta ansvar, 41% lot seg overtale, 26% stilte til valg for "det var min tur nå"
- På spørsmålet om hvilke saker de synes er viktigst i menigheten, var det

57% som krysset av for barne- og ungdomsarbeid, 50% å gjøre kirkens budskap tydelig i lokalsamfunnet, 46% gudstjenesteliv og kirkemusikk, 44% langsiktige strategier for menigheten, 35% omsorgen for de gamle i menigheten, 25% økonomi- og personalsaker og 24% krysset av for åndelig felleskap i menighetsrådet

- 61% synes at menighetsrådet hadde arbeidet med de sakene en synes var viktig, mens 11% synes rådet i liten grad hadde gjort det.
- 82% anså det som ganske viktig å øke valgdeltakelsen fra 3% i 1997 til 5% i 2001, mens bare 6% anså det som et lite viktig mål
- 75% anså at det var viktig å redusere utskiftingen i menighetsrådene fra $\frac{3}{4}$ til $\frac{2}{3}$ av medlemmene, mens bare 7% anså det som et lite viktig mål.
- 58% sa at de stilte til gjenvalg i 2001, 11% sa nei og 31% vet ikke.

Undersøkelsen viste altså at medlemmene trives, at rådene arbeidet med de viktige sakene, men at en selv ikke var motivert til å stille til gjenvalg. Materialet ble offentliggjort og brukt i forbindelse med prestikursene våren 2001 der representanter for nesten samtlige menighetsråd over hele landet deltok.

Informasjonstiltak

Kirkemøtekomitéen understreket behovet for et bredt informasjonsopplegg. Tiltaksplanen la rammene for informasjonstiltakene som ble gjennomført.

Målene for informasjonstiltakene har vært å bidra til å:

- øke interessen for nominasjonsarbeidet
- oppfordre til større bredde på kandidatlistene
- informere om muligheten for flere valglistor/ forholdstallsvalg
- få flere til å stille til gjenvalg
- øke oppmerksomheten om forhåndsstemmegiving
- øke valgdeltakelsen
- få minimum 20% under 30 år (unge) til å stille til valg

KIFOs Medlemsundersøkelsen 2000 viste at 85% av kirkens medlemmer aldri hadde stemt ved et menighetsrådsvalg. Følgende begrunnelser ble gitt: 32% overlot det til de mer aktive å stemme, 26% har ikke vært interessert, 21% var ikke klar over at det var valg og 8% var ikke klar over at de hadde stemmerett. Dette viser at det er en stor og viktig utfordring for kirken og informere medlemmene om valget og om deres rettigheter. Undersøkelsen viset også at 7% av medlemmene kunne tenke seg å stille til valg dersom de ble spurt. Det vil si at ca 300 000 stemmeberettigede er villige, mens det bare skal velges 8 500 medlemmer. Det burde være mulig å finne frem til nok villige kandidater.

Informasjon og informasjonsstrategi

Det har vært en stor produksjon av materiell både i forbindelse med nominasjonsprosessen og ved valget, både trykt og elektronisk. I de seks menighetssendingene som har vært sendt alle menighetsråd og fellesråd i 2001, har menighetsrådsvalget vært et sentralt tema. Prøvemeninghetene har dels fått tilsendt tilleggsinformasjon spesielt om prøveordningen.

Informasjonsmaterialet ble rettet mot et bredt lag av befolkningen, utformet med et enkelt og konkret skriftlig språk og helhet i visuell profil. Hovedmålgruppen har vært medlemmene av Den norske kirke som har en god relasjon til kirken, men som ikke nødvendigvis er kirkeaktive ("kirkens gode venner").

Alt valgmaterialiet som er produsert har både gjennom tekst og i visuell utforming hatt som mål å kommunisere fire grunnleggende budskap:

- Du kan være med på å forme din kirke / arbeidet i din menighet.
- Den norske kirke trenger deg og det du er og kan.
- Den norske kirke ønsker at du deltar.
- Menighetsrådets arbeid er viktig for kirken og samfunnet

Det er produsert *to ulike brosjyrer og tre ulike plakater*. Noe har vært til bruk i nominasjonsprosessen, annet til bruk ved valget. Materialet foreligger på bokmål og nynorsk, og dels på de tre samiske språkene. Menighetene har bestilt titusener av eksemplarer. Både nominasjonsbrosjyren og valgbrosjyren ble trykt i nye opplag.

I mars 2001 ble det opprettet egne valgsider www.kirken.no/valg. Valgsidene har hatt tre målgrupper:

- Et bredt lag av befolkningen
- Pressen
- Menighetsråd, kirkelige fellesråd, nominasjons- og valgkomitéer og menighetsblader har hatt valgsidenes "verktøykasse" med informasjon og nedlastbart materiell.

Det er blitt produsert *tre ulike typer annonser* til bruk i store og små aviser og i menighetsblad. En av annonsene ble utarbeidet som en mal der menighetene kunne endre og tilpasse teksten etter behov.

Av de to andre annonsene var den ene utarbeidet som en oppfordring til å stille til valg og den andre som en oppfordring til å stemme ved valget.

I mai, september og oktober har det vært annonsert på VG-netts førsteside med bannerannonser og plakatannonser. Annonsene hadde slagordet "Gi kirken et godt råd" og hadde direktelink til valgsidene våre.

Det er dessuten blitt utarbeidet og distribuert pressemeldinger flere ganger i løpet av valgprosessen.

Valgmanntall

Valgmanntallet utarbeides fra det kirkelige medlemsregisteret. De aller fleste av landets menigheter har abonnement på medlemsregisteret og får jevnlig tilsendt en CD med oppdatert register. En del mindre menigheter er ikke abonnenter og bestilte valgmanntallet i papirform.

Det finnes noen feil i medlemsregisteret og derfor også i valgmanntallet. Selv om feilprosenten var liten (under 1%) skapte det frustrasjon og usikkerhet hos mange menigheter og velgere. Kirkerådet og IBM jobber kontinuerlig for å finne gode løsninger, slik at medlemsregisteret er så korrekt som mulig.

Valgkort

I komitéens merknader fra Kirkemøtet 2000 ble valgkort fremhevet som et godt virkemiddel til å nå det enkelte kirkemedlem som har stemmerett. På bakgrunn av dette ble det utarbeidet et valgkort. Kortet ble sendt direkte i posten til den enkelte stemmeberettigede i begynnelsen av september.

Det ble i alt sendt ut rundt 300.000 valgkort til menigheter i ti av bispedømmene. Feilprosenten i medlemsregisteret gjorde at en del mennesker som hevdet at de hadde meldt seg ut av Den norske kirke, mottok valgkort. Det var også en del personer som mente at de skulle vært registrert som medlemmer, som ikke mottok valgkort. Dette resulterte i mange henvendelser både til menighetene og til Kirkerådet.

95 menigheter bestilte valgkort. Av disse var det 43 menigheter som deltok i prøveordningen med valg 9.-10. september. KUF bevilget midler til at 30 menigheter fikk dekket produksjons- og portokostnader ved valgkortene. Disse 30 menighetene var avgrenset til Oslo, Hamar, Stavanger, Møre og Nord-Hålogaland. I tillegg finansierte 65 menigheter valgkort på annen måte.

B. Resultatet av valget

Oppsummeringen av innberetningsskjemaene foreligger fra samtlige 1297 sokn unntatt 4. Oppsummeringen med oversikt på resultatet på bispedømmenivå finnes som vedlegg 1.

Tallmaterialet viser følgende:

- Til sammen ble det avgitt vel 106 000 stemmer, vel 19 000 flere enn ved valget i 1997. Det er en økning på 22%.
- Det er nå 82 velgere bak hvert menighetsråd mot 67 ved forrige valg.
- Valgdeltakelsen var på 3,6% mot 3,0 ved forrige valg. Dette er en gledelig økning, men skyldes i hovedsak den økte valgoppslutningen i de menighetene som var med på prøveordningen med å avholde valget samtidig med Stortingsvalget. Disse menighetene hadde en valgoppslutning på ca 9%. Dersom disse soknene holdes utenfor, har det vært en liten tilbakegang i de resterende sokn. I disse "ordinære" soknene var valgoppslutningen 2,9%, tilsvarende 1997-nivået.
- Antall forhåndsstemmer har økt med 12%. Dette utgjør 11% av alle stemmene og er en liten tilbakegang fra 1997, til tross for en sterk oppfordring overfor menighetene om å legge til rette for forhåndstemmegivning.
- Til tross for sterk oppfordring til å benytte forholdstallsvalg, var det kun 18 sokn som tok dette i bruk, de fleste i Nord-Hålogaland.
- Kvinneandelen viser fortsatt en økende tendens. Mens den ved de tre siste valgene har ligget på rundt 55%, er den nå oppe i 58%.
- Ungdomsrepresentasjonen i rådene er langt lavere enn det mål Kirkemøtet har satt. Målet er 20% ungdommer under 30 år, men tallene viser at det kun er 6,2%. Dette er under nivået ved de to forrige valgene. I 1997 var det 8,5%. Enten er ungdom lite villige til å stille til valg eller har nominasjonskomiteene ikke fått tak i dem.
- Utsiftingen av menighetsrådene er fortsatt stor, vel 73%. I 1997 var andelen 77,5% og utfordringen til menighetsrådsmedlemmene var å stille til gjenvalg, hvilket har hatt en viss effekt, men en nådde ikke målet som var at en tredel av medlemmene skulle ta gjenvalg.
- 7% av valglistene inneholder for få kandidater i forhold til det minimumskravet som er fastsatt og 31% oppfylte akkurat minstekravet. Dette gir velgerne svært få valgmuligheter. Dette tyder på at nominasjonskomiteene sliter med å få nok villige kandidater til å stille til valg.
- Velgerne foretar rettinger på stemmeseddelen. Hele 60% av listene blir rettet.
- For å øke valgdeltakelsen er det åpnet for at valg også kan foregå på en eller flere dager i valguken – dagene mellom 14. og 21. oktober. Bare 22% av soknene benyttet seg av denne muligheten.
- Det er valgt inn vel 8 500 medlemmer og nesten 6 300 varamedlemmer i de nye menighetsrådene. I gjennomsnitt vil det si at det er 6,6

medlemmer i et menighetsråd.

- I ca 75% av menighetene har det vært en eller flere nominasjonskomiteer. Til sammen har ca 5 500 personer vært engasjert i slike komiteer. 40% av nominasjonskomiteene hadde 6 eller flere medlemmer.
- Vel 70% av menighetene sendte ut en presentasjon av kandidatene til velgerne. I første rekke gjennom menighetsbladet, men også lokalavisen og egne valgbrosjyrer ble benyttet.

Bispedømmerådene ble også bedt om å komme med sine erfaringer om valget, særlig på felter som ikke er tatt med i innberetningsskjemaet.

- Bispedømmerådene rapporterer om svært få *klager* i forbindelse med forberedelsen og gjennomføringen av valget. Mange bispedømmeråd hadde ingen klager.
- I følge kirkeloven § 4 kan biskopen etter søknad fra menighetsrådet samtykke i at en person for et begrenset tidsrom *gis stemmerett i et annet sokn* enn der vedkommende er bosatt. Det var mange slike søknader. Stavanger hadde 58, Borg og Tunsberg 20. De fleste synes å ha blitt innvilget.
- Få menigheter har bedt om å få *utsatt valget*. Det var 6 i Tunsberg, 3 i Hamar, men noen fullstendig oversikt foreligger ikke.

Resultatet av prøveordningen

Resultatet av prøveordningen tas inn her når evalueringsrapporten fra NSD foreligger.

Resultatet av spørreskjemaene vedr. informasjonstiltak

Samtlige menigheter fikk tilsendt et spørreskjema med oppfordring om å komme med erfaringer om bruken av Kirkerådets informasjonstjenester. Det kom inn 412 skjemaer, det tilsvarer nær tredjeparten av menighetsrådene. En oversikt over svarene finnes som vedlegg 5. Resultatet viser:

- 256 menigheter benyttet nominasjonsbrosjyren "Gi kirken et godt råd". 145 benyttet ikke brosjyren
- 273 menigheter benyttet nominasjonsplakaten "Din kirke". 117 benyttet ikke plakaten
- 213 menigheter benyttet valgbrosjyren "Din menighet er viktig". 164 benyttet ikke brosjyren
- 343 menigheter benyttet valgplakaten "Ditt valg". 46 benyttet ikke valgplakaten
- 89 benyttet valgplakaten "Ikke hjemme på valgdagen". 277 benyttet

ikke valgplakaten

- 135 menigheter brukte Kirkerådets valgsider på internett. 250 gjorde det ikke
- 112 menigheter benyttet seg av nedlastbare annonsemaler/illustrasjoner/tekster fra valgsidene på internett. 263 menigheter gjorde det ikke.
- 395 menigheter har lest om det som har stått om valg og valginformasjonn i menighetssendingene. 6 har ikke gjort det.
- 50 har benyttet valgkort. 346 har ikke gjort det
- 78 har vært i kontakt med Kirkerådet ang. informasjonsarbeidet pr. telefon/e-post. 303 har ikke det

Siden materialet er begrenset, er det vanskelig å trekke for bastante konklusjoner mht bruken av valgmaterialiet. Visse brosjyrer og plakater synes å være brukt av svært mange, men det er også mange som ikke benytter en del av materiellet og disse gir litt ulik begrunnelse for dette. Mange har dessuten produsert eget informasjonsmaterieell i forbindelse med nominasjonsarbeidet og overfor velgerne.

C. Erfaringer og evaluering av valgopplegget med forslag til forbedringer til valget 2005

På bakgrunn av de erfaringene, oppsummeringene og evalueringene som er gjort, pekes på følgende problemstillinger, forslag til endringer eller områder som det bør arbeides med i forbindelse med forberedelse og gjennomføringen av valget 2005:

Igangsettingstidspunktet

Det er viktig at hovedprofilen på gjennomføringen av valget foreligger min $\frac{3}{4}$ år før valget. Dette tilsier at et prosjektsekretariat bør være etablert minimum 1 år før valget. Informasjon til menighetene må gå ut så tidlig at de får forberedt og planlagt valget. Erfaringen og henvendelser tyder på at en god del menigheter begynner for sent både med nominasjonsarbeidet og med å informere velgerne. På dette felt er det ønskelig med et godt samarbeid med bispedømmerådene og KA.

Organiseringen

Valget er en stor sak som krever både en særskilt bevilgning og en god organisering. Det bør etableres et prosjektsekretariat med en prosjektleder i

Kirkerådet som kan koordinere arbeidet med valgprosessen i samarbeid med bispedømmekontorene og Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon. Det er omfattende arbeid som må gjøres både mht. utvikling av valgopplegg og valgprofil, utarbeidelse og utsending av valgmateriell og valginformasjon, veiledningsstoff, valgeregler, valgkort, valgmanntall, telefoner og service overfor menigheter, media osv, koordinering av kurs osv. osv. En helhetlig organisering hvor også KA og bispedømmene er med i planleggingen, utviklingen og koordineringen av valgopplegget, vil forhåpentligvis bidra til en best mulig valgprosess i menighetene.

Valgreglene

Valgreglene fungerer stort sett tilfredsstillende. Mange uttrykker at veiledningsheftet "Alt om valget 2001" var nyttig og ble mye brukt. Mange synes valgreglene er greie, men det er også en god del som synes at reglene er for kompliserte og at det bør foretas endringer. Endringsforslag nedenfor bygger på henvendelser fra menigheter, på spørreundersøkelsen om informasjonstiltak, der det også var med et spørsmål om "er det bestemmelser i valgreglene mht. valgdager, forhåndsstemmegiving, manntall, kandidatlistene, opptelling osv., som dere har vært misfornøyd med?". Menighetene ble også bedt om å komme med forslag til forbedringer/endringer.

Det er særlig følgende regler som menighetene er misfornøyd med og har kommentarer eller forslag til endringer til:

- *Oppsettet av kandidatlisten*
og reglene for endringer, medfører at valget ved flertallsvalg er avgjort på forhånd. Velgerne synes det er liten vits i å stemme, når resultatet er at den eneste virkning velgerne kan ha er å være med å bestemme om en kandidat skal være medlem eller varamedlem. Enkelte mener at det er nominasjonskomiteen som i realiteten avgjør valget. Velgerne bør få større innflytelse over resultatet med sin stemmegiving. I den sammenheng mener noen en bør gå tilbake til ordningen med alfabetiske lister.
- *Opptellingsreglene*
reagerer også mange på, de ønsker at alle navn som står på stemmeseddelen bør telles med. Reglene samsvarer ikke med kommunevalgereguleringene og det medfører at menighetsrådet forsøker å gi nødvendig informasjon, men velgerne er likevel usikre på hvilke endringer de kan foreta på listen. På mange lister er det foretatt kumuleringer, som ikke blir tatt med fordi en ikke står for langt nede på stemmeseddelen. En del påpeker at veiledningen over velgerne mht. endringer på stemmeseddelen bør bli klarere og enklere. Stemmeseddelen bør settes opp annerledes.
- En god del av spørreskjemaene viser at mange anser at *valgperioden* er

for lang, noe som gjør det vanskelig både å få kandidater og få medlemmer til å stille til gjenvalg. Det foreslås at valgperioden blir 2 år, evt. 3 år eller at halve rådet velges annen hvert år for å skape bedre kontinuitet. Enkelte menigheter foreslår at en velger noen "ekstramedlemmer" som "står på vent" og som trer inn etter 2 år. KM har flere ganger drøftet saken, og har anbefalt at 4-årsperioden bør opprettholdes, slik kirkeloven har fastsatt.

- Noen påpeker at det bør gis anledning til å *forhåndsstemme* også i valguken
- Bruken av *forholdstallsvalg* - flere lister – er de som har uttalt seg om det, skeptiske til. Slike konkurrerende lister anser en skaper splittelse og gruppedeling i menigheten
- Menighetsrådet bør ikke være nominasjonskomite, en bør utfordre andre å ta denne jobben.
- En rekke bispedømmerråd og menigheter foreslår at valget permanent legges til *samme tid og sted som stortingsvalget*. Prøveordningen skal evalueres av NSD, men informasjon KR har mottatt både fra menigheter og bispedømmer og resultatet av valgoppslutningen og engasjementet i disse menighetene, synes klart å vise at ordningen hadde en positiv effekt, særlig der valglokalet lå brukbart til i forhold til stortingsvalget. Mange rapporterer at menighetens tilstedeværelse skapte kontakt og interesse for valget. En fikk synliggjort kirken i lokalsamfunnet. Enkelte steder var lokalet uheldig plassert og enkelte følte seg motarbeidet av kommunens valgstyre. Flere gir uttrykk for at dette er "et skritt i riktig retning". Møre bispedømmerråd "meiner at ein ved neste val må utnytte det ein såg denne gongen og føre prøveordninga vidare. Både datoen for valet, bruken av utradisjonelle vallokale og effektiv gjennomføring på valtinget kan ha positiv verknad på valdeltakinga". På bakgrunn av evalueringen fra NSD, vil Kirkerådet måtte ta stilling til om en slik ordning skal videreføres, evt. utvides eller om en skal satse på andre utprøvinger.
- Bruk av *valgkort* bør innføres i større grad. Enkelte menigheter har mindre tro på valgkort for å øke valgoppslutningen og vil heller bl.a. pga av økonomi, fokusere andre informasjonstiltak overfor velgerne. Til tross for mange reaksjoner pga feil i medlemsregisteret, understreker flere at valgkort er en personlig henvendelse til alle stemmeberettigede fra sin kirke og tydeliggjør at alle er regnet med og at kirken forventer at de bruker sin stemmerett og stemmer ved valget. Det bør være et mål at samtlige stemmeberettigede får valgkort og at dette bør budsjetteres. Midler til dette bør imidlertid ikke tas av OVF-midlene, men gis over statsbudsjettet. Oppsettet av valgkortet bør gjennomgås, bl.a. bør ikke fødselsdato stå på valgkortet, kun fødselsår, og det bør komme tydeligere frem at det er "Kirkens valgkort". Videre bør bestillingsrutinene forbedres og kvalitetssikres.
- Noen foreslår at det blir større fleksibilitet mht *valgdager* – også før 2.

søndag i oktober.

- Enkelte mener at menighetsrådet bør *tre i funksjon* straks etter at de er valgt
- Utlegging av *mantallet* bør forenkles. Mange uttrykker misnøye med at det var mange feil i mantallet.

Det er særlig disse bestemmelsene som menighetene har tatt opp.

Kirkemøtet bør også drøfte om det er grunnlag for å foreta endringer i reglene eller i veiledningen på disse eller på andre områder. Det gjelder bl.a.

- Tiltak for å øke ungdomsrepresentasjonen i menighetsrådene
- Tiltak for å øke valgoppslutningen
- Tiltak for å øke gjenvalgsprosenten
- Tiltak for å legge til rette for forhåndsstemmegiving
- Om menigheter som bare har en liste, kan slippe å avholde valg. Jf. fredsvalg, som er vanlig i Danmark. Et nominasjonsmøtet avgjør da hvem som blir medlemmer og varamedlemmer.

Erfaringsundersøkelse

En slik undersøkelse blant medlemmene for å få et bilde av hvordan det er å sitte i et menighetsråd, hva de arbeider med, hvor mye tid de bruker, om de tar sikte på å stille til valg igjen osv., bør gjentas ved slutten av hver menighetsrådsperiode.

Kurs – Håndbøker

Motivasjon, inspirasjons- og veiledningskurs for menighetsrådsmedlemmer, daglig ledere i menighetsråd og fellesråd i alle prostier tidlig på året det året valget skal avholdes, må vurderes som nyttig. Dette bidro til å sette prosessen i gang, kompetanseutvikling og gi hverandre ideer til gjennomføringen av valget, samtidig som samarbeidet mellom bispedømmerådene, KA og Kirkerådet i gjennomføringen av disse kursene var nyttig og bidro til utviklingen av en felles og helhetlig strategisatsing.

Håndbok for menighetsråd 2001-2005 forelå i oktober. Håndboken ble sendt ut til menighetsrådene tidlig, slik at de kunne fordeles til de nyvalgte medlemmene relativt kort tid etter at de var valgt. Dette synes å være en bedre løsning, enn å vente til innføringskurset, som ofte først kommer i begynnelsen av året etter valget, med å gi dem boken.

***